

УДК 351.778.5:728.1

DOI: 10.35432/tisb332025331449

Олексій Єремиця*аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління**Національного університету «Одеська політехніка»**<https://orcid.org/0009-0001-2080-4511>**e-mail: odesson@as.op.edu.ua*

ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР БАГАТОПОВЕРХОВОЇ БУДІВЛІ

Стаття присвячена вивченню структури, функцій та типології публічного простору в межах сучасної багатоповерхової будівлі. У центрі уваги – ієрархія шести категорій публічного простору, що охоплюють як напівприватні внутрішньоквартирні зони, так і відкриті для широкого загалу простори з функціональним, рекреаційним або соціальним навантаженням. Проаналізовані соціальні, архітектурні та культурні аспекти формування публічних середовищ у висотній житловій забудові. Акцентовано на ролі таких просторів у забезпеченні соціальної інтеграції, локальної ідентичності та якості міського життя. У роботі пропонується концептуальний підхід до розуміння публічного простору як багаторівневої системи комунікації та співіснування, здатної адаптуватися до змін урбаністичного середовища. Визначені перспективи подальших міждисциплінарних досліджень, зокрема у напрямку вивчення гібридних і трансформативних моделей публічних просторів у контексті поліцентричної урбанізації.

Ключові слова: публічний простір, багатоповерхова забудова, типологія простору, простір комунікації, урбаністика, соціальна взаємодія, житлове середовище, міське планування, управління містом, міське самоврядування, територіальне планування.

Oleksii Yeremytsia*PhD-student of the Department of Public Administration and Regionalism
ESI of Public Service and Administration, Odesa Polytechnic National University**<https://orcid.org/0009-0001-2080-4511>**e-mail: odesson@as.op.edu.ua*

PUBLIC SPACE OF A HIGH-RISE BUILDING

The article explores the structure, typology, and socio-spatial significance of public space within contemporary high-rise residential buildings. It emphasizes that public space in such environments is not limited to traditional urban areas but exists across a hierarchical system of zones within the building itself — ranging from semi-private interiors to fully accessible multifunctional zones. The study introduces a six-level classification of public spaces based on their spatial openness, social function, user type, and architectural configuration. These range from family-centered living rooms and inter-floor communication corridors to panoramic rooftop gardens and multifunctional public atriums accessible to residents, visitors, and the wider urban community.

The article conceptualizes the high-rise building as a microcosm of urban life, in which each type of public space plays a unique role in shaping social behavior, community interaction, and urban identity. It highlights the importance of designing public spaces that are inclusive, socially responsive, and adaptable to contemporary urban challenges such as densification, social isolation, and vertical segregation.

Particular attention is given to the symbolic and functional roles of public space as a medium of transition between private domesticity and collective urban belonging. The paper argues that public spaces within high-rise buildings act as sites of interaction, shared meaning, and spatial

negotiation, contributing to the overall livability and social sustainability of the built environment.

The conclusion outlines future research directions including the development of a spatial typology suited to Ukrainian architectural practice, the integration of public space standards into high-rise housing design, and the study of hybridized public-private environments in multifunctional complexes. The article provides a conceptual framework for rethinking public space as a multi-scalar, integrative component of high-rise living in a rapidly urbanizing world.

Keywords: public space, high-rise development, space typology, communication space, urban studies, social interaction, residential environment, urban planning, city management, urban self-government, territorial planning.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Урбанізаційні процеси, що охоплюють міста ХХІ століття, актуалізують питання не лише інфраструктурного розвитку, але й гуманітарного переосмислення міського простору. Особливої уваги потребує феномен публічного простору, що виступає не тільки фізичною складовою міста, але й простором взаємодії, соціальної згуртованості, репрезентації, культури, демократії. У сучасних умовах публічний простір дедалі більше набуває статусу індикатора рівня урбаністичного розвитку, соціальної відкритості й громадянської активності. Проте у структурах щільної міської забудови, зокрема багатоповерхової, публічний простір виявляється або виключеним, або репресованим, або ж функціонує за залишковим принципом. Це породжує глибоку суперечність між потребою у відкритому соціальному середовищі та реальними просторовими обмеженнями сучасних міст.

Поняття публічного простору у сучасному міському плануванні часто зводиться до формального визначення відкритої території – скверу, площі, вулиці чи двору. Натомість у соціальному та культурному сенсі публічний простір це перш за все місце соціальної взаємодії, дискусії, дозвілля, творчості та участі. Такий підхід вимагає більш складного аналітичного апарату, який дозволив би класифікувати та систематизувати різновиди публічних просторів, їх функції, режими використання, сценарії взаємодії та вплив на якість міського життя.

Зміна структури міського населення, підвищення мобільності, гібридизація стилів життя та розмиття меж між приватним і публічним ускладнюють і без того неоднозначну природу міських просторів. В умовах щільної забудови традиційні простори спілкування та взаємодії (двори, міжквартальні проходи, дитячі майданчики) поступово або зникають, або втрачають свою відкритість, перетворюючись на напівприватні чи навіть комерційно контрольовані зони. Водночас, міські спільноти все частіше висловлюють потребу у «третіх місцях» - просторах, які не є ані домом, ані роботою, але слугують платформою для комунікації, креативності, спільного дозвілля.

У багатоповерховій міській забудові ця суперечність загострюється ще більше. Щільне заселення, обмежений простір, конфлікт інтересів між мешканцями, транспортною інфраструктурою, забудовниками і владою призводять до того, що навіть потенційно публічні простори стають недоступними або незручними. До того ж, невизначеність правового статусу територій між багатоквартирними будинками породжує хаотичність у їхньому використанні – від стихійних паркувань до закриття доступу стороннім.

Таким чином, стає очевидною необхідність не просто визначення дефініцій публічного простору, а розроблення чіткої, багатовимірної типології публічних просторів саме в контексті багатоповерхової житлової забудови. Типологія має враховувати не лише архітектурно-просторові параметри (розміри, щільність, зонування), але й соціальні характеристики (рівень доступу, інклюзивність, сценарії використання, домінуючі практики), а також культурно-символічне навантаження (роль у формуванні спільнот, культурна пам'ять, естетичне сприйняття).

Не можна не відзначити також міждисциплінарність зазначеної проблеми. Вона вимагає інтеграції знань з урбаністики, соціології, культурології, архітектури, філософії міста, права та управління. Таке комплексне бачення дозволяє не лише описати існуючі типи публічних просторів, а й розробити принципи для проектування нових – таких, що відповідають запитам сучасного міського населення, стимулюють соціальну взаємодію, формують спільноти і забезпечують право на місто для кожного мешканця.

З практичного погляду, визначення розмаїття публічних просторів у багатоповерховій забудові є основою для формування ефективної міської політики: вона дозволяє уникнути помилок при зонуванні окремих будівель, нових житлових кварталів, забезпечує створення комфортних умов для мешканців з різними соціальними потребами, сприяє розвитку інструментів партисипативного планування, допомагає збалансувати інтереси мешканців, бізнесу і влади, закладає передумови для ревіталізації занедбаних міських територій. У цьому процесі повинні бути враховані сучасні урбаністичні виклики – екологічність, безбар'єрність, цифрову доступність, зміну функціональності в часі (денні та нічні сценарії), трансформацію простору під впливом соціальних рухів або криз. Публічні простори перестають бути статичними: вони адаптивні, багатофункціональні, а часто й конфліктні – що підсилює потребу у їх точному осмисленні та плануванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Публічний простір у сучасному місті є предметом вивчення з різних міждисциплінарних позицій: соціально-філософської, культурологічної, урбаністичної, антропологічної та правової. Аналіз поданих публікацій дозволяє виділити кілька ключових аспектів проблеми: теоретичне осмислення публічного простору, його трансформація в умовах постсоціалістичних міст, взаємодія з приватним простором, а також потреба у новій типологізації таких просторів.

Перший напрям – теоретико-філософські та соціальні основи публічного простору. Значна частина публікацій присвячена філософському, соціокультурному та антропологічному осмисленню публічного простору. У працях Марії Грищенко [3], Сергія Гунько, Тетяни Лях та Олени Карпенко [4], Світлани Закірової [11], Марини Колінько [12], Надії Михно [24], Людмили та Ольги Радіонових [30; 31; 32] публічний простір розглядається як інструмент формування ідентичності, простір прояву громадянських свобод і соціальної інтеграції. Автори акцентують на динамічності меж між публічним і приватним, на важливості відкритості, інтерсуб'єктивності та права на місто як ключових характеристиках справжнього публічного простору. Також важливою є ідея публічного простору як «арени», де відбувається діалог між владою, суспільством, бізнесом і культурними суб'єктами. Розкривається його роль як простору репрезентації, спільної дії, ритуалу, комунікації, творчості. Акцент ставиться на тому, що в умовах глобалізації й постмодерну публічний простір набуває гібридних форм, стає не лише фізичним, а й віртуальним і символічним явищем.

Другий напрямок пов'язаний із урбаністичним та соціально-просторовим аналізом. Публікації Григорія Болотова [1], Микити Гусєва [5; 6], Наталії Денисенко [7; 8], Юлії Діденко [9; 10], Вікторії Колтун [13; 14], авторських колективів на чолі із Костянтином та Наталією Мезенцевих [19; 20; 21; 22; 23] зосереджені на урбаністичних аспектах публічного простору, аналізі його функціонування в умовах сучасного міста. Окрема увага приділена проблемам публічного простору в багатоповерховій забудові – фрагментації, дефіциту простору для комунікації, низькій якості середовища, конфліктності інтересів. Зазначається, що простори між багатоквартирними будинками часто втрачають публічну функцію через невизначеність статусу, закритість, трансформацію у транзитні зони або стихійні автостоянки. Це призводить до соціального відчуження, ізоляції мешканців, зменшення можливостей для формування громад і спільнот.

Третій напрямок враховує політичний, правовий та управлінський контекст. Сергій

Лукін [16; 17; 18], Олександр Котуков [15], Світлани Несінової [25], Олександр Савченко [33] аналізують політичний вимір публічного простору, підкреслюючи його роль як інструменту репрезентації інтересів, місця реалізації політичних прав, простору протесту та соціального тиску. Обговорюється вплив режимів контролю, комерціалізації, приватизації та безпеки на доступ до публічних просторів. Автори відзначають, що в українському законодавстві відсутнє чітке визначення поняття публічного простору, що ускладнює його інституціалізацію та правовий захист.

Досить багата література присвячена естетичним, культурним, мистецьким аспектам публічного простору. У публікаціях Людмили Васильєвої [2], Вікторії Пилипів [26], Василя Полюги [28], Наталії Провотар та Надії Огійчук [29], Ірини Тищенко [34], Оксани Урбан [35], Галини Фесенко [36] публічний простір розглядається як середовище художнього самовираження та естетичної взаємодії. Місто тут – не лише інфраструктура, а й сцена для перформансів, виставок, муралів, стріт-арту, які активізують мешканців, формують емоційний ландшафт, підвищують привабливість і знижують відчуття відчуження. Культурне наповнення просторів вважається передумовою їх життєздатності.

У більшості сучасних досліджень праць простежується спільна думка, що традиційні класифікації публічних просторів – за функцією чи формальною доступністю – вже не відповідають реаліям. У місті діють гібридні, напівпублічні простори (кав'ярні, ТРЦ, тераси, прибудинкові майданчики), що потребують нових підходів до типологізації. Пропонується враховувати не лише фізичну відкритість, а й інтенсивність використання, ступінь залучення, символічне значення та динаміку трансформації. Також не враховане, що публічний простір є диференційований навіть в межах однієї багатоповерхівки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є всебічне осмислення природи, функцій та типових трансформацій публічного простору в межах сучасної багатоповерхової житлової забудови. Стаття покликана виявити специфіку формування, використання та сприйняття таких просторів у контексті урбаністичних, соціальних та культурних змін. Завданням є аналіз ролі публічного простору у забезпеченні соціальної взаємодії, згуртованості мешканців та формуванні локальної ідентичності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У травні 2013 року в Римі під час II Бієнале публічного простору була прийнята Хартія публічного простору [37]. Її ініціаторами стали П'єтро Гаррау, Марікела Сепе та Лучія Лансерін. Документ був розроблено за підтримки Італійського національного інституту урбаністики та UN-Habitat, що підкреслює її міжнародне значення.

Хартія визначає публічний простір як спільне благо: «Публічні простори – це місця, що перебувають у суспільній власності або загальному користуванні, є відкритими для всіх, безкоштовними, приносять задоволення кожному та не пов'язані з отриманням прибутку. Публічні простори – це основний складник особистого і суспільного добробуту, місця колективної життєдіяльності місцевої спільноти, свідчення різноманіття її спільного надбання, природного й культурного багатства, а також основа її ідентичності». Документ підкреслює, що кожен мешканець має право на якісний публічний простір («право на місто»), який забезпечує можливості для участі, відпочинку та вираження. Хартія також закликає до включення публічних просторів у стратегії сталого міського розвитку, підкреслюючи їхню роль у формуванні безпечного, інклюзивного та екологічного середовища. Особлива увага приділяється залученню громадян до процесів планування, проектування та управління публічними просторами, що сприяє їхній відповідальності та почуттю приналежності. Також Хартія наголошує на важливості високоякісного дизайну публічних просторів та ефективного управління ними для забезпечення їхньої життєздатності та привабливості.

Для українських міст, особливо в контексті багатоповерхової житлової забудови, принципи Хартії можуть стати орієнтиром у створенні та ревіталізації публічних просторів. Залучення громадськості, забезпечення доступності, функціональності та естетичної

привабливості публічних просторів сприятиме підвищенню якості міського життя та соціальної згуртованості.

У відповідності до настанов сучасної архітектури саме простір та його організація, а не каміння є матеріалом архітектури. Однак поняття публічного простору може бути застосоване не лише до великих просторів. Окрема багатоповерхова будівля також містить в себе елементи публічного простору, причому можна казати про певну ієрархію публічних просторів в межах багатоповерхової будівлі.

Перша категорія публічного простору ґрунтується на образі, який сприймається родиною як реальною, первинною, стійкою малою соціальною групою. Цей публічний простір першого рівня значущості можна лише умовно трактувати як публічний. Він закріпив за собою визначення «приватного», що переходить у публічне.

Прикладом слугує вітальня у житлі економ-класу. Житло класу «преміум» або «люкс» зазвичай має більш виражену форму такого простору. Це вітальня, світлиця, зала, кімната для гостей, парадна. Це простір, який для кожного члена родини є символом його сімейних зв'язків. Саме в цьому просторі, як у віддаленому та ізольованому від світу куточку Всесвіту, відбуваються процеси, що підтримують цілісне сприйняття малої групи себе як родини – єдиної клітини в межах певної спільноти. Обсяг цього простору несе в собі символ прадавнього сімейного вогнища, оточеного тотемами. Подібний простір на перший погляд здається дуже простим за своєю структурою, що базується на функціональному призначенні – задоволення потреб однієї окремої родини. Втім, навіть мінімальний гостьовий простір, характерний для економ-класу, має декілька зон або структурних модулів.

Гостьова зона в межах одного приміщення – це перший і найбільш помітний модуль. Це найпростіший, найменший публічний простір, який можна позначити в межах площі кімнати. Його можна порівняти з «червоним кутом» у православній хаті або гостьовим місцем у первісному житлі, модель якого традиційно повторюється у народів, що живуть в екстремальних умовах і дотримуються звичаїв як культурних цінностей роду. Такий простір є приватним з точки зору зовнішніх членів соціуму, чужих по відношенню до окресленої групи – окремої сімейної осередку. Водночас, він є публічним у сприйнятті та відчуттях самих членів цієї групи. Це місце, яке однаковою мірою належить усім учасникам розвитку взаємин і ініціювання процесів, властивих сімейному способу життя.

Розглянутий модуль є найбільш помітним, коли гостьова зона виділена як окреме приміщення – вітальня. Вітальня або гостьова зона може мати складну функціональну структуру, засновану на спеціалізації простору. У приміщенні може бути окремо виділена м'яка (диванна) зона, зона каміна, танцпол, музична, медіа-зона тощо. Причому кожна з них нерідко функціонує як окреме приміщення. Така різноманітна ролева структура гостьової зони властива громадським будівлям або житловій архітектурі високого рівня комфортності. Часто окремі приміщення формують багатофункціональну гостьову зону або входять до складу публічного простору в тому чи іншому поєднанні – залежно від об'ємно-просторового, планувального та конструктивного рішення.

На Заході сформувався тип публічного простору у житлі, який якнайкраще демонструє суть другого можливого модуля. Це так звана «сімейна вітальня». Ця зона певною мірою наслідує перший модуль. Але якщо житло повністю забезпечене усіма необхідними публічними функціями завдяки першому модулю, то другий модуль набуває власного значення та смислу. Це місце збору родини в неформальній, інтимній атмосфері, без сторонніх, для реалізації щоденних потреб у спілкуванні та стосунках».

Третій модуль простору демонструє більш виражену публічну якість. Це відкрите або напіввідкрите простір тераси, балкона або лоджії. Таке середовище має властивість проглядатися ззовні, а тому активно впливає на стан міського середовища загалом. Відкриті балкони та лоджії, частково криті й огорожені тераси багатоквартирних будинків, які часто визначають або підтримують архітектурну ідею, несуть естетичне та екологічне

навантаження, наочно проявляють якість простору цього типу, який автор відносить до третього модуля першої категорії. Це прикордонне середовище між закритим – обмеженим конструктивно – і відкритим. У дослідженні Тіни Полек балкон визначається як пограничний простір між приватною і публічною сферами щоденного життя мешканців міст [27].

Первинна мала соціальна група, що має характер асоціації, об'єднаної спільними інтересами господарювання або просто підтримання порядку й забезпечення умов безпеки, визначає морфологію, феноменологію та структуру публічного простору наступної категорії.

Друга категорія публічного простору багатоповерхової будівлі – це тип «простору комунікування». Вона являє собою горизонтальні суспільні зв'язки в межах одного поверху. Такий простір можна назвати громадським простором поверху або публічним простором поверху. Сусідська спільнота, об'єднана вирішенням спільних завдань, користується приміщеннями в межах одного поверху. Для неї публічний простір – це місце зв'язку, оповіщень і обміну інформацією. Для мешканців це часто є способом реалізації господарських та управлінських функцій. Друге призначення цього простору – це комунікаційно-розподільчий вузол.

Структура публічного простору цього типу має великий потенціал для розвитку. Перший модуль, найпростіший і найпримітивніший за формою – ліфтовий хол. Другий модуль – це коридор, який опоясує сходово-ліфтове ядро жорсткості. Третій модуль – це коридори, що відгалужуються від першого кільця коридорів або галерей сходово-ліфтового вузла. Четвертий можливий модуль цієї категорії – це розподільчі комунікаційні холи або додаткові коридори, віддалені від центрального ядра. Образ або символічна складова публічного простору модулів цього рівня створює відчуття розвиненості та складності простору, усуває враження замкнутості. Він задовольняє утилітарну потребу в досягненні віддалених точок поверху. У сприйнятті мешканців поверху – це єдиний простір спільного користування, якість якого залежить від рівня декоративного оздоблення та пристосованості для безперешкодного пересування по поверху.

П'ятий можливий модуль – це хол, що прилягає до фасаду, освітлений природним світлом, який має властивості зали. Простір, структура якого збагачена таким модулем, набуває нового змісту. З погляду користувача, це місце, де можна зробити зупинку в нескінченній подорожі комунікаційними коридорами. Цей модуль повною мірою надає публічному простору його справжнього сенсу. Таке середовище виступає своєрідною суспільною вітальнею, яка, однак, обслуговує більшу й більш різноманітну за складом, інтересами й потребами спільноту, ніж родина. Ця обставина визначає його риси як універсального, навіть знеособленого простору, оскільки він має відповідати сприйняттю великої кількості індивідумів. При цьому кількість процесів, які відбуваються в такому просторі, обмежена. Це короткий відпочинок і проведення недовгих зібрань для обміну інформацією. За умови, що на поверсі розміщено житлові приміщення, цей простір може використовуватись для ухвалення управлінських рішень, організації дозвілля для юних і літніх мешканців, що проживають на поверсі.

Третя категорія публічного простору визначається запитами первинної квазигрупи користувачів кількох поверхів. Такий простір слугує мешканцям кількох рівнів «громадською вітальнею». Його зміст не обмежується ідеєю відпочинку чи інформаційного середовища. Такий публічний простір стає образом місця для своєї групи користувачів. Структурно публічний простір набуває якості вертикальності. Кілька поверхів внутрішнього закритого або тісно прилягаючого до фасаду атріумного простору з природним освітленням виявляють ознаки такого типу середовища.

Багатоповерховий простір може бути й відкритим – у вигляді прорізу чи «порожнечі у фасаді», наскрізного елемента або нішеподібного об'єму. Архітектори називають таку зону «зеленою кімнатою», що підтверджує її автономне значення як окремого приміщення й водночас як важливої просторової зони або об'ємного вузла. Подібне відкрите середовище

може бути сформоване на будь-якій відмітці висотної будівлі.

Поверхи, що потрапляють у зону такого атріуму, відкриваються в нього через тераси, балкони, лоджії або просто відділяються перегородками різного типу: прозорим або решітчастим склінням, перфорованими чи декоративними стінами тощо. Часто подібні простори озеленюються архітекторами та набувають вигляду вертикальних садів. Це активний елемент фасаду висотної споруди, що має визначальний вплив на її архітектурний образ.

Проте, на відміну від західних країн, в Україні наразі практично відсутні приклади такого типу публічного простору.

Наступна, четверта категорія публічного простору, зумовлена діяльністю та потребами первинної умовної квазигрупи користувачів у межах одного вертикального простору висотної будівлі (секція, яку обслуговує один сходово-ліфтовий вузол), так званих «сусідів по під'їзду».

Такий публічний простір за своїм змістом і значущістю дуже схожий з описаним вище, за винятком того, що ним користуються не мешканці окремих поверхів, а всі користувачі секції багатоповерхового будинку, які переміщуються вертикальними комунікаціями одного сходово-ліфтового вузла. Цей тип простору можна назвати публічним простором секції житлового будинку або секції багатофункціонального комплексу житлового чи громадського призначення.

Такий простір має ті ж функції місця рекреації й інформаційного обміну, але розрахований на обслуговування значно ширшого кола мешканців або користувачів. При цьому він має більшу суспільну вагу як публічний, ніж простір, призначений лише для кількох поверхів, завдяки своїй авторитетності в очах соціуму. Знаковість, притаманна такому простору, визначає ставлення до нього мешканців, відвідувачів і навіть випадкових спостерігачів як до місця, наділеного змістом. У ряді випадків такий простір виявляє концептуальну основу архітектурної ідеї всієї будівлі.

Зазвичай це більший за габаритами та складніший за просторовою структурою об'єм, який розрахований на значно більше (порівняно з простором попередньої категорії) одночасне число користувачів. З морфологічної точки зору, окрім критерію розміру, цей тип простору вирізняється складною структурою, що складається з кількох модулів або функціональних зон різної специфіки. У повному наборі такі зони здатні задовольнити різноманітні потреби випадково сформованих, динамічних соціальних груп індивідів, пов'язаних спільними інтересами у сфері господарювання, але зовсім різних за особистими якостями, прихильностями й потребами. У багатофункціональних житлових комплексах новітнього типу часто передбачено зимові сади, зелені вітальні тощо. Ці простори проектується як внутрішні, з опаленням або з використанням штучної вентиляції та кондиціонування.

Поняття про п'яту категорію публічного простору ґрунтується на характеристиках і потребах асоціації або умовної квазигрупи, що складається з мешканців усього багатоповерхового будинку, тобто – мешканців, орендарів, службовців, працівників, обслуговуючого персоналу, клієнтів торговельних і культурних закладів, споживачів послуг комерційних фірм – користувачів різного типу і рівня взаємодії. Такий публічний простір одночасно вміщує велику кількість користувачів, які зацікавлені у функціонуванні всієї будівлі та її секцій або зон, що обслуговуються окремими вертикальними сходово-ліфтовими вузлами. Цінність такого місця значно перевищує значущість публічних просторів попереднього рівня.

По-перше, це пов'язано з тим, що йдеться про спеціально скомпонований об'єм у структурі всієї будівлі, архітектурна форма якого часто визначає загальний вигляд багатоповерхівки. По-друге, адресатом публічного простору цієї категорії є все співтовариство будівлі: мешканці, відвідувачі, службовці, обслуговуючий персонал, гості,

туристи тощо. Верхній або нижній об'єм такої будівлі може займати басейн і рекреаційна зона, зелений парк тощо. Вони слугують всім мешканцям готелю ядром публічного простору зі спеціальним функціональним і смисловим навантаженням.

Шоста категорія публічного простору багатоповерхової будівлі – це функціональна зона, що доступна для користування всіма можливими соціальними групами: від мешканців будівлі до містян і туристів. Це широке поняття, яке раніше позначалося як «адресат». Квазігрупа в цьому випадку має складну структуру, а вимоги до якості та характеристик публічного простору цього рівня є комплексними та різноспрямованими. Загальна просторово-функціональна система включає різні спеціалізовані модулі, кожен із яких має своє призначення. Це складно структурований, архітектурно розвинений простір.

Завдяки подібному публічному простору відбувається інтеграція висотної будівлі в структуру міського середовища як самостійної одиниці з певною функціональною специфікою, що задовольняє потреби району або навіть міста. Це явище розвивається у контексті формування стійкої тенденції до поліцентричності великих та надвеликих урбаністичних утворень як самостійної моделі побудови міського субцентру. Дослідники запровадили для подібних висотних будівель поняття «орієнтир».

Тут доречно навести приклад зведення хмарочосів над транспортно-пересадочними вузлами, які включають ці вузли до інфраструктури одночасно і самої висотної будівлі, і міського району. Часто йдеться про торговельні комплекси, парки, рекреаційні об'єкти різного ступеня комбінації й складності, аграрні комплекси, штучні ландшафти, системи екологічної регенерації, об'єкти культурно-видовищного призначення тощо. Такий публічний простір стає значущим місцем сенсу не лише для мешканців і постійних відвідувачів. Він має найпотужніший образотворчий компонент і стає символом території.

Шоста категорія публічного простору яскраво проявляється в структурі хмарочосів. Значущість таких споруд на будь-якій території є надзвичайно великою. Подібна будівля призначена для найширшого кола адресатів – фактично для всього суспільства. Публічний простір хмарочоса обслуговує не лише різні соціальні групи мешканців будівлі і несе функцію власного місця значення, а й забезпечує потреби користувачів із прилеглого району або всього міста, якщо йдеться про ізольований, автономний урбаністичний об'єкт. Такий простір є відкритим і доступним для всіх адресатів.

На прикладі таких типів споруд можна простежити ще один етап розвитку якостей, притаманних публічному простору. Хмарочос за своєю структурою та масштабом прагне включити в себе максимум міських функцій. У такий спосіб гігантська споруда починає обмежувати потребу своїх мешканців у користуванні зовнішнім міським середовищем і автоматично відсікає потоки відвідувачів ззовні. У зв'язку з цим середовище публічного простору хмарочоса починає замикатися у своїй самодостатності.

Точкові хмарочоси все частіше зустрічаються в середніх районах міста, неподалік від центру або в великих передмістях і мають тенденцію зливатися з ними в майбутньому. Свідомий розвиток таких субцентрів може стати основою для виникнення більш масштабного субцентру в межах міської території або для розширення центру міста в напрямку подібної зони.

Таким чином окреслюється картина поступального розвитку моделей публічного простору, відповідно до категорій їх прояву.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження засвідчило, що публічний простір сучасної багатоповерхової будівлі є складною багаторівневою системою, що формується на основі соціальних взаємодій, архітектурних рішень та культурних практик. Просторові елементи, які сприймаються як публічні, можуть мати різну глибину відкритості, соціальної функціональності та символічного значення – від внутрішньосімейної зони вітальні до урбаністичних структур, відкритих для широкого загалу.

Встановлено шість ієрархічних категорій публічного простору в межах багатоповерхової забудови – від напівприватних внутрішньоквартирних зон до відкритих для всіх громадських функціональних площ. Такий підхід дозволяє розглядати багатоповерхову будівлю як самодостатню модель соціального середовища з різним рівнем інклюзії, комунікації та ідентичності. Кожна категорія публічного простору має свою соціальну логіку, архітектурну морфологію, типові сценарії використання, а також потенціал для розвитку просторових практик. Наявність структурованих публічних зон сприяє згуртованості мешканців, зменшенню соціальної ізоляції, підвищенню якості життя та формуванню нових форм міської культури. За таких умов публічний простір виступає як медіатор між приватним життям та спільнотою взаємодією. Ефективно спроектовані публічні простори у висотному житлі відіграють важливу роль у формуванні відчуття приналежності, соціальної безпеки та комфортного співіснування.

У подальшому слід приділити увагу вивченню впливу публічного простору на соціальну поведінку мешканців, зокрема на формування неформальних горизонтальних зв'язків, локальних спільнот та взаємодопомоги у межах одного будинку або секції. Це може бути здійснене в межах міждисциплінарного дослідження гібридних публічних просторів у сучасних житлових комплексах (змішаного типу: житло-комерція-громадські функції), з аналізом ролі таких просторів у формуванні нової урбаністичної ідентичності. У сукупності ці напрямки відкривають перспективу для формування нових стандартів проектування житлових будинків, де публічний простір розглядається не як залишкове або допоміжне явище, а як ключова складова життєвого середовища.

Список використаних джерел

1. Болотов Г. І. До проблеми архітектурно-планувальної організації публічного простору міст. *Проблеми теорії і історії архітектури України*. 2018. Вип. 18. С. 41-46.
2. Васильєва Л. А. Публічність як атрибут сучасного міжкультурного простору. *Гуманітарний часопис*. 2016. № 2. С. 74-81.
3. Грищенко М. Публічний простір міста як об'єкт соціологічного дослідження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія*. 2016. Вип. 1. С. 31-38.
4. Гунько С., Лях Т., Карпенко О. Публічний простір як інструмент розвитку соціальної згуртованості громади. *Ввічливість*. 2023. Вип. 2. С. 218-224.
5. Гусєв М. О. Загальні принципи формування відкритих публічних просторів міст. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2024. Вип. 69. С. 3-11.
6. Гусєв М. О. Принцип "трансформативності" в формуванні відкритих публічних просторів міст. *Просторовий розвиток*. 2024. Вип. 8. С. 10-17.
7. Денисенко Н. О. Принципи та напрямки створення ефективного міського публічного простору. *Містобудування та територіальне планування*. 2018. Вип. 66. С. 141-148.
8. Денисенко Н. О. Соціально-економічні ефекти створення міського публічного простору. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2018. Вип. 50. С. 177-183.
9. Діденко Ю. М. Історичний розвиток публічних просторів. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2018. Вип. 16. С. 176-184.
10. Діденко Ю. М. Проблеми публічних просторів сучасних українських міст. *Містобудування та територіальне планування*. 2017. Вип. 63. С. 108-113.
11. Закірова С. Місто як еволюційний публічний простір комунікаційних змін. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 52. С. 49-60.
12. Колінько М. В. Відкритість публічного простору і комфорт приватного. *Вісник Донецького національного університету. Сер. Б : Гуманітарні науки*. 2015. № 1-2. С. 387-393.

13. Колтун В. С. Публічний простір у процесах консолідації територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 1. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2018_1_4
14. Колтун В. С. Публічний простір українських міст у системі глобалізованого світу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління*. 2018. Т. 29(68), № 1. С. 200-204.
15. Котуков О. А. Теоретичні засади формування публічного та публічно-політичного просторів. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 43. С. 65-73.
16. Лукін С. Ю. Кореляція суспільних феноменів «публічний простір» та «держава». *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2020. № 8. С. 345-368.
17. Лукін С. Ю. Публічний простір: структура та складники, їхні ознаки та принципи. *Теорія та практика державного управління*. 2020. Вип. 1. С. 33-41.
18. Лукін С. Ю. Системний підхід до управління розвитком публічного простору. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 17. С. 63-68.
19. Мезенцев К. В., Мезенцева Н. І., Бура Т. Л. Трансформація публічних просторів у великих містах України на прикладі торговельно-розважальних центрів. *Економічна та соціальна географія*. 2011. Вип. 63. С. 172-184.
20. Мезенцев К. В., Провотар Н. І., Пальчук М. В. Публічні простори через призму партисипативного міського планування – приклад Києва. *Український географічний журнал*. 2020. № 2. С. 30-37.
21. Мезенцев К., Мезенцева Н. Сучасні трансформації публічних просторів Києва: передумови, прояв та специфіка. *Часопис соціально-економічної географії*. 2017. Вип. 22. С. 39-46.
22. Мезенцева Н., Пальчук М. Відкриті публічні простори Києва в контексті соціально-просторового підходу. *Економічна та соціальна географія*. 2018. Вип. 80. С. 18-27.
23. Мезенцева Н., Пальчук М. Публічні простори міст: осмислення через призму зарубіжного дискурсу. *Економічна та соціальна географія*. 2016. Вип. 76. С. 19-26.
24. Міхно Н. К. Особливості (ре)конфігурації публічних просторів у місті: до питання актуалізації проблеми у науковому дискурсі. *Грані*. 2019. Т. 22, № 7. С. 13-20.
25. Несинова С. В. Сучасні підходи до вивчення поняття міського «публічного простору». *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Вип. 2(1). С. 87-90.
26. Пилипів В. В. Гостинність у публічному просторі європейського індустріального міста. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. 2017. Вип. 25. С. 200-208.
27. Полек Т. Балкон у пострадянському місті: приватне і публічне в юридичному вимірі. *Українознавство*. 2018. № 2. С. 170-179.
28. Полюга В. Феномен міського публічного простору (одна вулиця, два дні, місто-мільйонник: досвід соціального експерименту в місті Одеса). *Соціологічні студії*. 2016. № 2. С. 52-55.
29. Провотар Н., Огійчук Н. Публічні простори Житомира: місця, які спонукають мешканців виходити в місто. *Економічна та соціальна географія*. 2021. Вип. 86. С. 40-52.
30. Радіонова Л. О., Радіонова О. М. «Третє місце» як сучасний публічний простір міста. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2021. Вип. 37. С. 42-44.
31. Радіонова Л. О., Радіонова О. М. Публічний простір міста versus право на місто. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2020. № 1. С. 115-121.
32. Радіонова Л. Публічний простір міста в соціально-філософській перспективі: методологія дослідження. *Схід*. 2013. № 6. С. 273-277.
33. Савченко О. С. Актуалізація нових аспектів формування публічного простору усередині об'єднаних територіальних громад в Україні. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2019. № 6(1). С. 44-54.

34. Тищенко І. М. Міський публічний простір: підходи до визначення. *Магістеріум. Культурологія*. 2015. Вип. 59. С. 26-33.
35. Урбан О. В. Взаємодія публічного та приватного просторів в українському місті. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 7 : Релігієзнавство. Культурологія. Філософія*. 2017. Вип. 37. С. 39-45.
36. Фесенко Г. Г. Естетика публічного простору міста в контексті філософії суб'єкта творчості. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2016. Вип. 10. С. 157-160.
37. Charter of Public Space. URL <https://habnet.unhabitat.org/sites/default/files/documents/Charter%20of%20Public%20Space.pdf> (дата звернення 12.04.2025).

References

1. Bolotov H. I. Do problemy arkhitekturno-planuvanoi orhanizatsii publichnoho prostoru mist. *Problemy teoryy u ystoryy arkhytektury Ukrainy*. 2018. Выр. 18. S. 41-46.
2. Vasylieva L. A. Publichnist yak atrybut suchasnoho mizhkulturnoho prostoru. *Humanitarnyi chasopys*. 2016. № 2. S. 74-81.
3. Hryshchenko M. Publichnyi prostir mista yak ob'ekt sotsiolohichnoho doslidzhennia. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Sotsiologhiia*. 2016. Vyp. 1. S. 31-38.
4. Hunko S., Liakh T., Karpenko O. Publichnyi prostir yak instrument rozvytku sotsialnoi zghurtovanosti hromady. *Vvichlyvist*. 2023. Vyp. 2. S. 218-224.
5. Husiev M. O. Zahalni pryntsypy formuvannia vidkrytykh publichnykh prostoriv mist. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*. 2024. Vyp. 69. S. 3-11.
6. Husiev M. O. Pryntsyp "transformatyvnosti" v formuvanni vidkrytykh publichnykh prostoriv mist. *Prostorovyi rozvytok*. 2024. Vyp. 8. S. 10-17.
7. Denysenko N. O. Pryntsypy ta napriamky stvorennia efektyvnoho miskoho publichnoho prostoru. *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*. 2018. Vyp. 66. S. 141-148.
8. Denysenko N. O. Sotsialno-ekonomichni efekty stvorennia miskoho publichnoho prostoru. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*. 2018. Vyp. 50. S. 177-183.
9. Didenko Yu. M. Istorychnyi rozvytok publichnykh prostoriv. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA*. 2018. Vyp. 16. S. 176-184.
10. Didenko Yu. M. Problemy publichnykh prostoriv suchasnykh ukrainskykh mist. *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*. 2017. Vyp. 63. S. 108-113.
11. Zakirova S. Misto yak evoliutsiinyi publichnyi prostir komunikatsiinykh zmin. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*. 2019. Vyp. 52. S. 49-60.
12. Kolinko M. V. Vidkrytist publichnoho prostoru i komfort pryvatnoho. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu. Ser. B : Humanitarni nauky*. 2015. № 1-2. S. 387-393.
13. Koltun V. S. Publichnyi prostir u protsesakh konsolidatsii terytorialnykh hromad. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 2018. № 1. URL: Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2018_1_4
14. Koltun V. S. Publichnyi prostir ukrainskykh mist u systemi hlobalizovanoho svitu. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriia : Derzhavne upravlinnia*. 2018. T. 29(68), № 1. S. 200-204.
15. Kotukov O. A. Teoretychni zasady formuvannia publichnoho ta publichno-politychnoho prostoriv. *Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia*. 2015. Vyp. 43. S. 65-73.
16. Lukin S. Yu. Koreliatsiia suspilnykh fenomeniv «publichnyi prostir» ta «derzhava». *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok*. 2020. № 8. S. 345-368.
17. Lukin S. Yu. Publichnyi prostir: struktura ta skladnyky, yikhni oznaky ta pryntsypy. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*. 2020. Vyp. 1. S. 33-41.
18. Lukin S. Yu. Systemnyi pidkhid do upravlinnia rozvytkom publichnoho prostoru. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini*. 2020. Vyp. 17. S. 63-68.

19. Mezentsev K. V., Mezentseva N. I., Bura T. L. Transformatsiia publichnykh prostoriv u velykykh mistakh Ukrainy na prykladi torhovelno-rozvezhalnykh tsentriv. Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia. 2011. Vyp. 63. S. 172-184.
20. Mezentsev K. V., Provotar N. I., Palchuk M. V. Publichni prostory cherez pryzmu partysypatyvnoho miskoho planuvannia – pryklad Kyieva. Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal. 2020. № 2. S. 30-37.
21. Mezentsev K., Mezentseva N. Suchasni transformatsii publichnykh prostoriv Kyieva: peredumovy, proiav ta spetsyfika. Chasopys sotsialno-ekonomichnoi heohrafii. 2017. Vyp. 22. S. 39-46.
22. Mezentseva N., Palchuk M. Vidkryti publichni prostory Kyieva v konteksti sotsialno-prostorovoho pidkhodu. Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia. 2018. Vyp. 80. S. 18-27.
23. Mezentseva N., Palchuk M. Publichni prostory mist: osmyslennia cherez pryzmu zarubizhnogo dyskursu. Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia. 2016. Vyp. 76. S. 19-26.
24. Mikhno N. K. Osoblyvosti (re)konfiguratsii publichnykh prostoriv u misti: do pytannia aktualizatsii problemy u naukovomu dyskursi. Hrani. 2019. T. 22, № 7. S. 13-20.
25. Nesynova S. V. Suchasni pidkhody do vyvchennia poniattia miskoho «publichnoho prostoru». Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii. 2017. Vyp. 2(1). S. 87-90.
26. Pylypiv V. V. Hostynnist u publichnomu prostori yevropeiskoho industrialnogo mista. Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. Kulturolohiia. 2017. Vyp. 25. S. 200-208.
27. Polek T. Balkon u postradianskomu misti: pryvatne i publichne v yurydychnomu vymiri. Ukrainoznavstvo. 2018. № 2. S. 170-179.
28. Poliuha V. Fenomen miskoho publichnoho prostoru (odna vulytsia, dva dni, misto-milionnyk: dosvid sotsialnogo eksperymentu v misti Odesa). Sotsiolohichni studii. 2016. № 2. S. 52-55.
29. Provotar N., Ohiichuk N. Publichni prostory Zhytomyra: mistsia, yaki sponukaiut meshkantsiv vykhodyty v misto. Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia. 2021. Vyp. 86. S. 40-52.
30. Radionova L. O., Radionova O. M. «Tretie mistse» yak suchasnyi publichnyi prostir mista. Sotsialno-humanitarnyi visnyk. 2021. Vyp. 37. S. 42-44.
31. Radionova L. O., Radionova O. M. Publichnyi prostir mista versus pravo na misto. Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal. 2020. № 1. S. 115-121.
32. Radionova L. Publichnyi prostir mista v sotsialno-filosofskii perspektyvi: metodolohiia doslidzhennia. Skhid. 2013. № 6. S. 273-277.
33. Savchenko O. S. Aktualizatsiia novykh aspektiv formuvannia publichnoho prostoru useredyni obiednanykh terytorialnykh hromad v Ukraini. Visnyk Luhanskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky. 2019. № 6(1). S. 44-54.
34. Tyshchenko I. M. Miskyi publichnyi prostir: pidkhody do vyznachennia. Mahisterium. Kulturolohiia. 2015. Vyp. 59. S. 26-33.
35. Urban O. V. Vzaiemodiia publichnoho ta pryvatnogo prostoriv v ukrainskomu misti. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 7 : Relihiieznnavstvo. Kulturolohiia. Filosofiia. 2017. Vyp. 37. S. 39-45.
36. Fesenko H. H. Estetyka publichnoho prostoru mista v konteksti filosofii subiekta tvorchosti. Aktualni problemy filosofii ta sotsiolohii. 2016. Vyp. 10. S. 157-160.
37. Charter of Public Space. URL <https://habnet.unhabitat.org/sites/default/files/documents/Charter%20of%20Public%20Space.pdf> [in English]